Strategia Wdrażania Dostępności w Muzeum Saturn w Czeladzi

Stan obecny

Rodzaj instytucji kultury, zespół i podejmowane działania

Muzeum jest samorządową instytucją kultury, której misją jest dokumentowanie, ochrona i popularyzacja dziedzictwa historycznego i kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem górniczej przeszłości regionu. Muzeum gromadzi, opracowuje zbiory, udostępnia je w formie wystaw oraz działań edukacyjnych i animacyjnych, dbając o zachowanie zarówno materialnych świadectw przeszłości, jak i niematerialnych tradycji lokalnych.

Naszą misją jest prezentacja unikatowego dziedzictwa kulturowego regionu Zagłębia Dąbrowskiego wraz z jego spuścizną materialną i niematerialną na tle przemian gospodarczych, cywilizacyjnych, społecznych i kulturowych, w sposób wzbogacający wielkie narracje o lokalne konteksty. Wierząc, że jako społeczeństwo w równej mierze jesteśmy ukształtowani przez historię.

Naszym celem jest opracowanie spójnej oferty kulturalnej i edukacyjnej, opartej na aktywności odbiorców, na dialogu społecznym w duchu Modelu dostępnej kultury. Muzeum to nie tylko eksponaty, to także ludzie, którzy się nimi posługiwali, którzy poświęcili im nierzadko całe swoje zawodowe życie. Siła opowieści i emocji ukrytych w przedmiotach służyć ma budowaniu dramaturgii przekazu naszych aktywności.

Muzeum zarządza kompleksem budynków pokopalnianych – Cechownią i Galerią Sztuki Współczesnej (zwana dalej GSW)„Elektrownia”, wpisaną na Szlak Zabytków Techniki. Prezentowane są tam wystawy sztuki polskiej i zagranicznej, organizowane są także lekcje muzealne, warsztaty, koncerty, prelekcje filmowe, przedstawienia teatralne, wycieczki historyczne i gry terenowe. Do cyklicznych wydarzeń muzeum należą m.in. „Filharmonia bliżej”, „Kurs na sztukę”, „Patriotyczne śpiewanie” czy obchody Barbórki. Od kilkudziesięciu lat dużym zainteresowaniem cieszą się nasze wycieczki po mieście.

Pracownicy Muzeum Saturn posiadają wysokie kompetencje merytoryczne – specjalizują się w edukacji muzealnej, animacji kultury i obsłudze zróżnicowanych grup publiczności. W czerwcu 2025 roku powołany został trzyosobowy zespół ds. dostępności, którego zadaniem jest koordynowanie działań w obszarze dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej, a także przygotowywanie raportów i monitorowanie realizacji obowiązków ustawowych. Zespół współpracuje z koordynatorem ds. dostępności. Większość pracowników muzeum ukończyła szkolenia w ramach

programu „Projektowanie Uniwersalne Kultury", dzięki czemu instytucja dysponuje zespołem świadomym potrzeb projektując ofertę dostępną dla wszystkich.

W ostatnich latach instytucja podejmowała działania nakierowane na włączanie osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Powstała partycypacyjna wystawa sensoryczna „Kolorowy węgiel", cykl warsztatów twórczych oraz publikacja „Zdekarbonizowana rzeczywistość – europejska refleksja międzypokoleniowa". W dawnej cechowni kopalni „Saturn" tworzona jest nowoczesna wystawa stała poświęcona dziejom górnictwa Zagłębia Dąbrowskiego, wyposażona w szereg rozwiązań dostępnościowych: winda z oznaczeniami w alfabecie Braille'a, pochylnie, szerokie korytarze, płyty naprowadzające i toalety dla osób ze szczególnymi potrzebami. Zastosowano również rozwiązania innowacyjne, m.in. interaktywny zestaw z technologią umożliwiającą osobom z ograniczeniami ruchowymi oglądanie panoramy miasta z wieży zegarowej.

Muzeum współpracuje z lokalnymi partnerami działającymi na polu potrzeb dostępnościowych. Od wielu lat organizowane są warsztaty artystyczne dla uczniów Zespołu Szkół Specjalnych w Czeladzi, których prace prezentowane są na wystawach i w publikacjach. Wspólnie z Uniwersytetem Trzeciego Wieku realizowane są prelekcje i koncerty, a od 16 lat wraz ze Związkiem Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych współorganizujemy uroczystości „Powrotu dzieci z obozu w Potulicach do Czeladzi". Instytucja prowadzi również archiwum historii mówionej, w ramach którego powstały m.in. film „Utracone dzieciństwo" oraz cykl wywiadów z emerytowanymi górnikami. Podczas wydarzeń plenerowych prezentujemy dzieła lokalnych stowarzyszeń działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, takich jak „Familia" czy „Ostoja".

Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach

Postrzegamy diagnozowanie potrzeb odbiorców jako proces stały i strategiczny. Naszym celem jest jak najszersze rozpoznanie oczekiwań różnych grup odbiorców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami. Naszym priorytetem jest dostosowywanie oferty programowej, infrastruktury i sposobów komunikacji do możliwości i oczekiwań jak największej liczby osób. Dzięki obserwacji i badaniu odbiorcy eliminujemy bariery, a także tworzymy warunki do pełnego i twórczego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Naszym nadrzędnym celem który wprowadziliśmy realizujemy jest oferta włączająca potrzeby i oczekiwania odbiorców z potrzebami w różnych obszarach dostępności. Wydarzenia są projektowane przy czynnym udziale odbiorców w tym OzN i seniorów. By projektowanie wydarzeń było włączające na stałe wprowadziliśmy szereg dobrych praktyk które mamy zamiar kontynuować jako projektowe narzędzia systemowe.

Podstawowym narzędziem badawczym jaki stosujemy są ankiety kierowane bezpośrednio do osób ze szczególnymi potrzebami, ich opiekunów oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Kwestionariusze dostępne są w formie papierowej i elektronicznej, co zwiększa ich dostępność. Pytania

dotyczą m.in. preferowanych form uczestnictwa w kulturze, barier napotykanych podczas wizyt, oczekiwanych udogodnień oraz propozycji nowych działań programowych. Uzyskane dane pozwalają na identyfikację priorytetów i planowanie konkretnych usprawnień.

Organizujemy spotkania konsultacyjne z lokalnymi i regionalnymi organizacjami wspierającymi OzN. Współpraca ta daje możliwość poznania zróżnicowanych potrzeb w różnych obszarach, w tym wzroku, słuchu czy ruchu. Spotkania mają charakter praktyczny, podczas których omawiane są szczegółowe problemy oraz rekomendowane rozwiązania.

Istotną rolę odgrywają również rozmowy bezpośrednie z odbiorcami prowadzone podczas wydarzeń. Ich nieformalny charakter pozwala na szczere i szczegółowe opinie, których często nie dałoby się uzyskać w ankietach. Zebrane w ten sposób uwagi stanowią cenne źródło inspiracji przy planowaniu kolejnych przedsięwzięć.

Zespół ds. dostępności opracowuje i analizuje wszystkie zgromadzone materiały ewaluacyjne. Na tej podstawie formułowane są rekomendacje wdrożeniowe, które dotyczą zarówno oferty programowej, jak i infrastruktury czy komunikacji. W zakresie architektury muzeum korzysta także z wiedzy zewnętrznych specjalistów, pozwoliło to profesjonalnie dostosować nową siedzibę muzeum w dawnej cechowni kopalni „Saturn". Budynek wyposażono w windę, płyty naprowadzające, szerokie korytarze i toalety przystosowane dla OzN zlokalizowane przy głównych traktach komunikacyjnych. Działania te zostały pozytywnie ocenione przez odbiorców podczas testów i konsultacji.

Systematycznie stosowane metody badania potrzeb umożliwiają tworzenie oferty współtworzonej z publicznością. Muzeum działa w duchu partnerstwa, opierając się na zasadzie, że odbiorcy są nie tylko gośćmi, ale współautorami wydarzeń. Konsultacje prowadzone z przedstawicielami środowisk OzN i seniorów sprzyjają budowaniu zaufania i zwiększają poczucie współodpowiedzialności za rozwój instytucji.

Wnioski ze zdiagnozowanych potrzeb wykorzystywane są do planowania inwestycji infrastrukturalnych oraz wdrażania nowych form dostępności, takich jak audioprzewodniki, tłumaczenia na PJM, materiały w tekście łatwym do czytania, czy organizacja „cichych godzin" dla osób z nadwrażliwością sensoryczną. Dzięki konsekwentnemu monitorowaniu potrzeb muzeum tworzy obraz oczekiwań różnych grup i dostosowujemy do niego swoją ofertę. Badania pozwalają nie tylko eliminować istniejące bariery, lecz także inicjować nowe projekty włączające. Wszystkie te działania sprawiają, że Muzeum Saturn rozwija się jako instytucja otwarta, wrażliwa i nowoczesna, konsekwentnie realizująca ideę „kultury dostępnej dla wszystkich".

Analiza potwierdza, że dostępność instytucji to proces wieloetapowy i ciągły. Wymaga działań w obszarze infrastruktury, komunikacji, organizacji i programowaniu kultury bez barier. Każdy zidentyfikowany problem traktowany jest jako punkt wyjścia do dalszych usprawnień, zgodnie z ideą,

że kultura dostępna to kultura, w której każdy może bez przeszkód przejść całą drogę – od pozyskania informacji po satysfakcjonujący udział w wydarzeniu.

Opis głównych barier dostępności

Analiza barier ograniczających udział osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych przeprowadziliśmy w oparciu o podróż odbiorcy w poszczególnych obszarach dostępności.

Pozyskanie wiadomości o wydarzeniu

Muzeum komunikuje się poprzez stronę internetową, media społecznościowe, plakaty, ulotki, kontakt bezpośredni i system SMS dla chętnych, a w przypadku wydarzeń skierowanych do konkretnych odbiorców stosuje kontakt indywidualny; mimo szerokiego wachlarza narzędzi, brak pełnego dostosowania strony do standardów WCAG 2.1 oraz oczekiwania odbiorców na audiodeskrypcję i tłumaczenie na PJM pozostają głównymi barierami w dostępie do informacji o wydarzeniach.

Planowanie wizyty

Materiały promocyjne nie zawierają prostych i przejrzystych instrukcji dojazdu ani informacji o udogodnieniach dostępnych w budynkach. Konieczne jest przygotowanie przedprzewodników w formie krótkich filmów z tłumaczeniem PJM oraz wersji PDF.

Droga na wydarzenie i z powrotem

Lokalizacja muzeum jest korzystna – budynki znajdują się w pobliżu przystanków komunikacji publicznej i miejsc parkingowych dla OzN. Otoczenie obiektów jest dostosowane do osób z barierami w obszarze ruchu i widzenia. Barierą pozostają ciężkie drzwi wejściowe do GSW „Elektrownia”.

Poruszanie się w przestrzeni IK

W obu budynkach brakuje spójnego systemu oznaczeń kontrastowych i dotykowych co stanowi barierę dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze widzenia. Wprowadzone zmiany ułatwiają orientację na dużym terenie budynków pokopalnianych.

W przestrzeni GSW „Elektrownia” znajdują się dwa miejsca niedostępne dla osób poruszających się na wózkach. Konieczne jest wyposażenie budynku w przenośną platformę umożliwiającą dostęp zarówno do pulpitu sterowniczego, jak i sceny w piwnicy.

Przestrzeń pomiędzy budynkami pełni funkcję wspólnej strefy odpoczynku. Analiza potrzeb pokazała, że obszar ten ma duży potencjał rozwoju. Wielokrotnie wskazywano konieczność wzbogacenia jej o dodatkową infrastrukturę rekreacyjno-wypoczynkową, m.in. leżaki, ścieżkę sensoryczną oraz spoczynkowe elementy małej architektury. To uczyni teren komfortowym i przyjaznym.

W trakcie rozmów z rodzicami wielokrotnie podkreślano potrzebę stworzenia większej liczby przestrzeni dedykowanych najmłodszym. Planujemy wzbogacić sale wystawowe o specjalne punkty zabaw, które pozwolą dzieciom aktywnie i twórczo spędzać czas, a rodzicom w spokojnej atmosferze korzystać z przygotowanej oferty Muzeum.

Doświadczenie wydarzenia

W obszarze dostępności programowej istotną barierą w przygotowanych ścieżkach zwiedzania pozostaje brak audiodeskrypcji, napisów oraz tłumaczenia w PJM dedykowanych dla obszaru słuchu, wzroku i rozumienia. W odpowiedzi na te potrzeby planujemy wyposażyć ścieżki zwiedzania o wielofunkcyjne audioprzewodniki. Rozwiązanie takie ma wielki potencjał, pozwoli zmienić kierunek naszego działania i otworzyć drzwi instytucji na nowych odbiorców, dla których do tej pory nasza oferta była niedostosowana, a diagnoza potrzeb wskazała na ogromny potencjał wśród odbiorców z problemami w obszarach wzroku, słuchu i rozumienia.

Obecnie w naszej instytucji kultury brakuje specjalistycznego sprzętu ewakuacyjnego, mając na względzie bezpieczeństwo wszystkich użytkowników, należy wyposażyć w sprzęt wspomagający ewakuację w sytuacjach nagłych.

Bariery społeczne i kompetencyjne

Podczas zwiedzania opiekunowie ekspozycji nie są łatwo rozpoznawalni, ponieważ nie posiadają, jednolitych T-shirtów i bluz, utrudnia to łatwą orientację kto jest członkiem muzealnego zespołu. Obniża to poczucie bezpieczeństwa i buduje barierę komunikacyjną.

Utrzymanie kontaktu z publicznością po wydarzeniu

Muzeum zbiera dane przez ankiety, media społecznościowe i rozmowy, które po usystematyzowaniu pozwalają udoskonalić ofertę i zapewnić każdemu odbiorcy pełny dostęp do kultury.

Opis najważniejszych potrzeb w zakresie tworzenia oferty instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Na podstawie przeprowadzonych badań i ankiet zidentyfikowano kluczowe potrzeby, które należy uwzględnić w dalszym rozwoju Muzeum Saturn. Krótkoterminowe cele skupiają się na czterech obszarach: komunikacji, dostępności architektonicznej i sensorycznej, rozwoju kompetencji personelu oraz budowaniu relacji z odbiorcami.

W obszarze pozyskiwania informacji o wydarzeniu. Potrzebą pozostaje pełne dostosowanie strony internetowej do najnowszych standardów WCAG 2.1. Strona powinna zostać uzupełniona o filmy w PJM oraz treści z audiodeskrypcją. Przed oddaniem do użytku zostanie przeprowadzony audyt zewnętrzny. Kolejną potrzebą pozostaje by materiały promocyjne były przygotowywane w powiększonej, czytelnej czcionce i w kontrastowych kolorach, a ich treść posiadała proste instrukcje dojazdu i informacje o udogodnieniach.

W nawiązaniu do zidentyfikowanych potrzeb celem ułatwienia drogi na wydarzenie, istnieje potrzeba wykonania przedprzewodników – krótkie filmy (również z PJM) i wersje PDF, które krok po kroku pokażą, jak dotrzeć do muzeum i korzystać z jego przestrzeni.

Dla umożliwienia pełnego i komfortowego uczestnictwa w ścieżce zwiedzania osobom poruszającym się na wózkach w celu usunięcia barier architektonicznych. W budynku GSW „Elektrownia" potrzebna jest wymiana ciężkich drzwi wejściowych na lekkie i ergonomiczne, a także zakup przenośnego podjazdu, który umożliwi dostęp do pulpitu sterowniczego i sceny widowiskowej w piwnicy.

By zlikwidować barierę w obszarze widzenia występuje potrzeba wprowadzenia spójnego systemu oznaczeń kontrastowych i dotykowych w przestrzeniach wystawienniczych i traktach komunikacyjnych.

Kolejnym działaniem będzie rozbudowa stref odpoczynku – zarówno wewnątrz budynków, jak i na pokopalnianym terenie łączącym dwa muzealne obiekty. Diagnozujemy potrzebę pojawienia się tam dodatkowych ławek, leżaków, ścieżki sensorycznej i elementów małej architektury.

Oferta programowa i narzędzia dostępu

Podczas przeprowadzonych badań ankietowych wielu uczestników przyznało, że dotąd nie korzystało z oferty muzeum z powodu barier w rozumieniu treści. Jednocześnie wyrazili chęć udziału w programach dostosowanych do ich potrzeb. To jednoznaczny sygnał, zobowiązujący nas do przygotowania uniwersalnej ścieżki zwiedzania. Takie ukierunkowanie działań, oparty na projektowaniu uniwersalnym, zagwarantuje, iż oferta nie miała charakteru jednorazowego, lecz stworzyły trwałą ofertę. Planowane jest wprowadzenie audioprzewodników, oferujących różne wersje treści: dla osób słabowidzących, głuchych, seniorów, rodzin z dziećmi czy osób potrzebujących uproszczonego języka. Celem jest stworzenie inkluzywnej ścieżki zwiedzania.

Zdiagnozowano potrzebę wprowadzenia „cichych godzin".

Z myślą o dzieciach przygotowane zostaną specjalne miejsca ze strefami zabaw sensorycznych, które ułatwią rodzinom korzystanie z ekspozycji.

Ważnym elementem budowania bezpiecznej przestrzeni jest bezpieczeństwo wszystkich odbiorców oferty kulturalnej. Dlatego też obowiązujące procedury ewakuacyjne zostaną uzupełnione o potrzeby OzN. Dla zapewnienia sprawnej ewakuacji planujemy zakup specjalistycznego sprzętu umożliwiającego szybkie i bezpieczne opuszczenie budynków.

Ogólna ocena dostępności instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami Proszę zaznaczyć na skali od 0 do 10, gdzie 0 oznacza całkowity brak dostępności, a 10 pełną dostępność.

Ogólna ocena dostępności Muzeum Saturn w Czeladzi dla osób z niepełnosprawnościami

W skali od 0 do 10, gdzie 0 oznacza całkowity brak dostępności, a 10 pełną dostępność.

Muzeum otrzymuje ocenę **6**.

Nasza instytucja jest w dużym stopniu dostosowana do potrzeb seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami – zapewnia udogodnienia w zakresie poruszania się po obiektach. Jednocześnie wciąż istnieją obszary wymagające poprawy. Ocena **6** odzwierciedla zarówno osiągnięcia instytucji w zakresie dostępności, jak i pokazuje, iż wciąż istnieją obszary do dalszego rozwoju. Mamy potrzebę i ambicję budowania wizerunku instytucji otwartej i odpowiedzialnej społecznie. Dzięki uczestnictwu w przedsięwzięciu szkoleniowym PUK weszliśmy w proces zmiany i ciągłego uczenia się. Szczególnie istotnym tematem stało się dla nas dostosowanie oferty do różnorodności odbiorców, by tworzyć wydarzenia zgodnie z Modelem dostępnej kultury. Bierzemy pod uwagę, iż każdy z nas ma inne potrzeby, dlatego naszym celem jest tworzenie rozwiązań uniwersalnych.

Cele instytucji w zakresie poprawy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych – perspektywa do końca 2026 roku

Poprawę dostępności dla OZN i seniorów planujemy realizować ze środków własnych i grantów, wdrażając do końca 2026 roku zestaw działań poprawiających dostępność na wszystkich etapy podróży odbiorcy, zgodnie z Modelem dostępnej kultury i projektowaniem uniwesalnym.

Środki zewnętrzne zostaną przeznaczone na:

1. Pełne dostosowanie strony internetowej do standardów WCAG 2.1.

   Dla zagwarantowania najlepszego poziomu wykonania tego zadania powołany zostanie niezależny audytor, który zweryfikuje i odbierze wykonaną pracę.

2. Druk i dystrybucję map z powiększoną czcionką, dostępnych w punktach najczęściej odwiedzanych przez osoby starsze i OzN.
3. Przygotowanie przedprzewodników – krótkich filmów (także w PJM) i ich wersji PDF pokazujących krok po kroku drogę na wydarzenie i udogodnienia w muzeum.
4. Zakup sprzętu do szybkiej ewakuacji.

5. Stworzenie uniwersalnej ścieżki zwiedzania, wyposażonej w audioprzewodniki.
6. Wymianę drzwi wejściowych w GSW „Elektrownia”.
7. Zakup mobilnej platformy podjazdowej.
8. Rozbudowę bazy miejsc odpoczynku oraz stworzenie stref wyciszenia wewnątrz budynków i w ich otoczeniu.
9. Dla rodzin z dziećmi planujemy stworzyć miejsca zainteresowań w duchu tradycji górniczych,
10. Opracowanie materiałów promocyjnych i przewodników w powiększonej czcionce oraz w formatach cyfrowych, zawierających proste instrukcje dojazdu i informacje o udogodnieniach
11. Wdrożenie spójnego systemu oznaczeń kontrastowych i dotykowych w przestrzeniach wystawienniczych i komunikacyjnych.

Ze środków własnych muzeum zrealizujemy następujące działania:

1. Wprowadzenie „cichych godzin”.
2. Przystosowanie procedur ewakuacyjnych do potrzeb OZN.
3. Szkolenia pracowników w zakresie obsługi osób o różnych potrzebach.
4. Spotkania konsultacyjne z organizacjami pozarządowymi oraz grupami fokusowymi.
5. Regularne ankietowanie i ewaluację działań dostępnościowych.
6. Dystrybucję materiałów promocyjnych w kanałach docierających do seniorów i OzN we wszystkich obszarach dostępności.

Programując ofertę muzeum, uwzględniając potrzeby osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Realizowane wydarzenia edukacyjno-kulturalne będą projektowane w sposób uniwersalny i otwarty dla wszystkich odbiorców.

Zaprojektowane na 2026 rok wydarzenia integrują OZN i ich rodziny oraz całą społeczność. Festiwal połączy lokalną tożsamość z nowoczesnymi formami uczestnictwa w kulturze.

Osoby ze szczególnymi potrzebami będą nie tylko uczestnikami, ale przede wszystkim współtwórcami wydarzeń.

Działania te wspierają integrację, wzmacniają szacunek dla różnorodności i wpisują się w Model dostępnej kultury, realizując uniwersalne projektowanie oferty muzealnej.

Elementy wydarzenia pierwszego (artystyczne o charakterze animacyjnym)

Festiwal „Zagłębie Inspiracji”

1. Gra terenowa w obu obiektach muzealnych, z częścią aktywności w przestrzeni zewnętrznej na terenie pokopalnianym łączącym budynek GSW „Elektrowni" i cechownię.
2. Cykl integracyjnych warsztatów z udziałem OzN:
   – plastyczne, których efekty zostaną zaprezentowane podczas II wydarzenia,
   – teatralne zakończone premierą autorskiej sztuki.
3. Partycypacyjny pokaz mody górniczej połączony z konkursem na nowoczesne interpretacje tradycyjnych strojów.
4. Miasteczko NGO-sów, w którym zaprezentowane zostaną praktyczne inspiracje i działania organizacji pozarządowych.
5. Koncerty:
   – partycypacyjny z udziałem osób z niepełnosprawnościami,
   – Orkiestry Górniczej.

Elementy wydarzenia drugiego (o charakterze edukacji kulturalnej)

Kopalnia wiedzy. Cyfrowa ścieżka edukacyjna

1. Prezentacja ścieżki zwiedzania z audioprzewodnikami (dostosowanymi do min. trzech obszarów dostępności).
2. Premiera Kopalnianego Cyfrowego Słownika PJM.
3. Wystawa partycypacyjna z pracami uczestników warsztatów pierwszego wydarzenia.
4. Kampania informacyjna „Dostępne muzeum", połączona z prezentacją nowej strony internetowej i jej funkcji wspierających dostępność.

Cele w zakresie poprawy dostępności instytucji dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w perspektywie długookresowej, to jest do końca 2030 roku.

Do 2030 roku planujemy osiągnąć pełną, systemową dostępność swojej oferty, infrastruktury oraz komunikacji. Naszym nadrzędnym celem jest zapewnienie każdemu odbiorcy, niezależnie od wieku, rodzaju niepełnosprawności czy indywidualnych potrzeb – możliwości pełnego uczestniczenia w wydarzeniach w sposób samodzielny, komfortowy i całkowicie pozbawiony barier. Chcemy być miejscem otwartym, przyjaznym i inkluzywnym, w którym kultura, sztuka i historia stają się dostępne, zrozumiałe i atrakcyjne dla wszystkich, bez względu na ograniczenia uczestników. Wierzymy, że dostępność nie jest jedynie dodatkowym elementem działalności, ale jedyną właściwą drogą, którą chcemy podążać zgodną z duchem Modelu otwartej kultury. Naszym celem jest krzewienie kultury,

inspirowanie i edukowanie poprzez nowoczesne, wystawy oraz programy edukacyjne, które odpowiadają na zróżnicowane potrzeby i oczekiwania odwiedzających.

Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczestników wydarzeń pokazują wyraźnie, że coraz większa grupa osób pragnie brać udział w wycieczkach historycznych po czeladzkich osiedlach pogórniczych. Niestety, wiele z tych osób z uwagi na ograniczenia w obszarze ruchu, choroby współistniejące czy naturalne procesy starzenia się, nie ma możliwości uczestniczenia w tradycyjnej formie takich spacerów. Odpowiedzią na te potrzeby będzie zakup elektrycznego pojazdu typu meleks, który pozwoli osobom z ograniczeniami ruchowymi na aktywne i pełnoprawne uczestnictwo w tego rodzaju wydarzeniach. To rozwiązanie nie tylko zniweluje barierę dostępu, będzie stanowić trwały przykład integracji międzypokoleniowej i praktycznego zastosowania zasad uniwersalnego projektowania.

Planujemy wdrożenie systemu MIGAM, który otworzy nowe możliwości kontaktu dla osób głuchych i słabosłyszących. Dzięki aplikacji mobilnej odwiedzający będą mogli w czasie rzeczywistym komunikować się z personelem muzeum w PJM, korzystając z usług tłumacza online. Rozwiązanie to zwiększy niezależność osób z niepełnosprawnością słuchu i sprawi, że kontakt z naszą instytucją będzie w pełni komfortowy.

Przewidujemy także doszkolenie pracowników prowadzone przez ekspertów i samorzeczników. W muzeum na stałe funkcjonować będzie koordynator i zespół ds. dostępności, pełniący rolę doradczą i koordynacyjną. Kontynuowane będą badania opinii odbiorców, realizowane poprzez ankiety i konsultacje społeczne. Zebrane głosy staną się podstawą do planowania kolejnych działań i opracowywania corocznych planów zmierzających do poprawy dostępności.

Integralną częścią wprowadzonego procesu działań zmierzających do usuwania barier jest kampania informacyjna pod hasłem „Jesteśmy dostępni”, realizowana w mediach społecznościowych oraz na w pełni dostosowanej stronie internetowej muzeum. Minimum raz w roku organizowane będzie wydarzenie, podczas którego zaprezentujemy wprowadzone zmiany, rozwiązania i udogodnienia. Będziemy wówczas zapraszać przede wszystkim osoby i grupy, dla których te działania są szczególnie ważne, dając im możliwość realnego sprawdzenia efektów i zgłaszania dalszych potrzeb. Jest to ważny element promocyjny wśród grup docelowych.

Naszą ambicją jest stworzenie ponadczasowych standardów dostępności, które staną się integralną częścią procedur naszej instytucji i będą obowiązywać również w przyszłości. Opracujemy uniwersalne zasady obsługi odbiorców ze szczególnymi potrzebami, a wszystkie wprowadzone udogodnienia będziemy utrzymywać i udoskonalać. Wierzymy, że dostępność nie jest projektem o określonym czasie trwania, lecz świadomym ukierunkowaniem wszystkich działań. Chcemy być

instytucją otwartą, czujną na zmieniający się świat i potrzeby ludzi, dla których kultura powinna być zawsze przestrzenią dostępną, inspirującą i przyjazną.

Planowany sposób pomiaru osiągnięcia celu krótkoterminowego

Cele wyznaczone do realizacji pochodzące z finansowania zewnętrznego

1. **Pełne dostosowanie strony internetowej**

   Miernik: przeprowadzony audyt zewnętrzny, potwierdzony protokołem.

   Wskaźnik: strona internetowa w pełni zgodna z wytycznymi WCAG 2.1.

2. **Druk i dystrybucja map z powiększoną czcionką**

   Miernik: minimum 500 egzemplarzy, dystrybucja w co najmniej 10 punktach.

   Wskaźnik: faktura na min. 500 egzemplarzy; dokumentacja fotograficzna z punktów dystrybucyjnych.

3. **Stworzenie przedprzewodników (film wraz z wersją PDF)**

   Miernik: co najmniej 1 film i 1 plik PDF- opublikowane na stronie internetowej.

   Wskaźnik: dostępne online materiały wideo i PDF; faktura.

4. **Zakup sprzętu do szybkiej ewakuacji i pomocy w nagłych zagrożeniach życia**

   Miernik: zakup i wdrożenie sprzętu do ewakuacji, przeszkolenie personelu.

   Wskaźnik: minimum 2 urządzenia; faktura; lista obecności ze szkolenia; dokumentacja fotograficzna.

5. **Uniwersalna ścieżka zwiedzania (audioprzewodniki)**

   Miernik: liczba przygotowanych ścieżek i wersji treści.

   Wskaźnik: minimum 2 ścieżki (po jednej w cechowni i GSW „Elektrownia”), każda z co najmniej 3 formami dostępności (PJM, audiodeskrypcja, tekst łatwy); protokół odbioru; faktura; dokumentacja fotograficzna.

6. **Wymiana drzwi wejściowych do GSW „Elektrownia”**

Miernik: montaż nowych drzwi.

Wskaźnik: protokół odbioru; faktura; dokumentacja fotograficzna.

7. **Zakup mobilnej platformy podjazdowej**

Miernik: zakup jednej platformy umożliwiającej dostęp do pulpitu sterowniczego i sceny w piwnicy.

Wskaźnik: faktura; dokumentacja fotograficzna.

8. **Baza miejsc odpoczynku/relaksu (na zewnątrz), strefy wyciszenia (wewnątrz), punkty zainteresowania dzieci**

Miernik: minimum 2 strefy odpoczynku/relaksu na zewnątrz, oraz 2 strefy wyciszenia (po jednej w każdym budynku), 3 miejsca zainteresowania dla dzieci.

Wskaźnik: protokoły odbioru wykonawcy; faktura; dokumentacja fotograficzna.

9. **Drukowane i cyfrowe materiały promocyjne oraz przewodniki**

Miernik: liczba przygotowanych materiałów i zakres dystrybucji.

Wskaźnik: minimum 2 przewodniki (wersja drukowana – min. 500 egzemplarzy; wersja cyfrowa – publikacja w mediach społecznościowych i na stronie internetowej).

10. **Spójny system oznaczeń kontrastowych i dotykowych**

Miernik: minimum 50 punktów - liczba wdrożonych oznaczeń.

Wskaźnik: faktura; dokumentacja fotograficzna.

11. Wyposażenie pracowników w jednolite T-shirty i bluzy,

Miernik: minimum 20 zestawów bluza wraz z T-shirtem.

Wskaźnik: faktura; lista potwierdzająca odbiór, dokumentacja fotograficzna.

Wydarzenie I – artystyczne

Festiwal „Zagłębie Inspiracji”

1. **Gra terenowa**

   Miernik: liczba uczestników

   Wskaźnik: minimum 20 uczestników; lista obecności, dokumentacja zdjęciowa,

2. **Cykl warsztatów (plastyczne i teatralne)**

   Miernik: liczba warsztatów oraz uczestników.

   Wskaźnik: minimum 2 warsztaty z łącznym udziałem minimum 40 osób.

3. **Miasteczko NGO-sów**

   Miernik: liczba organizacji prezentujących swoją działalność.

   Wskaźnik: udział minimum 3 organizacji pozarządowych; dokumentacja zdjęciowa.

4. **Koncerty (partycypacyjny oraz orkiestry górniczej)**

   Miernik: liczba koncertów oraz widzów.

   Wskaźnik: minimum 2 koncerty z udziałem minimum 100 osób; dokumentacja zdjęciowa.

Wydarzenie II – edukacyjne

Kopalnia wiedzy. Cyfrowa ścieżka zwiedzania

1. **Ścieżka zwiedzania z audioprzewodnikiem**

   Miernik: liczba osób korzystających z audioprzewodnika.

   Wskaźnik: minimum 70 użytkowników w ciągu jednego dnia premiery ścieżki (wydane wejściówki).

2. **Premiera Kopalnianego Cyfrowego Słownika PJM**

Miernik: liczba użytkowników stacjonarnych i online.

Wskaźnik: minimum 70 uczestników festiwalu korzystających ze słownika na miejscu; liczba wydanych wejściówek, dodatkowo minimum 50 odsłon online (raport wejść).

3. **Wystawa partycypacyjna (efekty warsztatów)**

Miernik: liczba zaprezentowanych prac oraz liczba odwiedzających.

Wskaźnik: minimum 10 prac zaprezentowanych; co najmniej 70 zwiedzających (potwierdzone dokumentacją fotograficzną i liczbą wydanych wejściówek).

4. **Kampania „Dostępne muzeum”**

Miernik: zasięg kampanii – liczba odbiorców online i offline.

Wskaźnik: minimum 100 osób, które zapoznało się z treściami kampanii; co najmniej 1 film z odnotowaną liczbą wyświetleń.

Plan działań na rzecz osiągnięcia postawionych celów

Realizacja założonych celów - zarówno krótkoterminowych, jak i długoterminowych wymaga stopniowego wdrażania zaplanowanych rozwiązań. Grant pozwoli na przeprowadzenie działań w logicznej sekwencji, w której pierwsze kroki koncentrują się na poprawie doświadczenia odbiorcy „tu i teraz”, a kolejne prowadzą do systemowej i trwałej zmiany.

1. Etap krótkoterminowy:

- przygotowanie i wdrożenie **audioprzewodników** dostosowanych do potrzeb osób głuchych, słabosłyszących i niewidomych (proste teksty, audiodeskrypcja, funkcje wspierające odbiór treści);
- modernizacja **strony internetowej** zgodnie ze standardami WCAG, tak aby pełniła funkcję dostępnego elementu pierwszego kontaktu;
- opracowanie i udostępnienie **przedprzewodnika** w wersji tekstowej, wizualnej i miganej, aby każdy odwiedzający mógł przygotować się do wizyty w instytucji;
- stworzenie **stref relaksu** w przestrzeni wewnętrznej i zewnętrznej, służących odpoczynkowi osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz rodzin z dziećmi;
- kampania informacyjna „Jesteśmy dostępni” prezentująca nowe rozwiązania i budująca świadomość społeczną.

2. Etap długoterminowy (do 2030):

- zakup i wdrożenie **elektrycznego pojazdu typu meleks**, umożliwiającego osobom starszym i z ograniczeniami ruchowymi udział w wycieczkach historycznych po osiedlach pogórniczych,
- wdrożenie systemu **MIGAM**, pozwalającego osobom głuchym i słabosłyszącym na bezpośrednią komunikację z personelem w PJM w czasie rzeczywistym,
- prowadzenie **badań opinii i konsultacji społecznych**, które będą podstawą do corocznego opracowywania planów działań i wypracowania dostępnej dla wszystkich oferty programowej,
- utrzymanie i umocnienie roli **koordynatora i zespołu ds. dostępności**, którzy będą monitorować postępy wprowadzanych procesów, wspierać pracowników i inicjować kolejne rozwiązania,
- opracowanie i wdrożenie **ponadczasowych standardów obsługi osób ze szczególnymi potrzebami**, wpisanych w procedury funkcjonowania instytucji,
- organizacja **corocznych wydarzeń prezentacyjnych**, podczas których odbiorcy będą mogli zapoznać się z efektami działań, a także zgłaszać dalsze potrzeby i sugestie,
- dalszy rozwój kampanii „Jesteśmy dostępni" – poszerzanie jej zasięgu oraz dostosowanie treści do zmieniających się potrzeb w ramach Modelu dostępnej kultury.

3. Monitoring i ewaluacja:

Wdrożenie planu będzie podlegało stałej ewaluacji. Postępy będą oceniane na podstawie:

- ankiet i opinii uczestników,
- raportów koordynatora ds. dostępności,
- analiz ruchu i korzystania z narzędzi cyfrowych (audioprzewodniki, strona internetowa, przedprzewodnik, system MIGAM),
- corocznych sprawozdań przedstawianych publicznie podczas wydarzenia „Jesteśmy dostępni".

Opis działań planowanych do podjęcia w perspektywie długoterminowej, to jest do końca 2030 roku.

Do końca 2030 roku zakładamy osiągnięcie pełnej, systemowej dostępności swojej oferty, infrastruktury oraz komunikacji. Głównym celem jest stworzenie przestrzeni całkowicie pozbawionej barier, w której każdy odbiorca niezależnie od wieku, rodzaju niepełnosprawności czy indywidualnych potrzeb będzie mógł uczestniczyć w wydarzeniach w sposób samodzielny, komfortowy i równoprawny. Pragniemy stać się miejscem otwartym i inkluzywnym, gdzie kultura, sztuka i historia są dostępne, zrozumiałe i atrakcyjne dla wszystkich. Fundamentem tego podejścia jest przekonanie, że dostępność nie jest dodatkiem do działalności, ale naturalnym kierunkiem rozwoju, zgodnym z ideą Modelu dostępnej kultury.

Ważnym elementem działań będzie pełne dostosowanie oferty do potrzeb osób z ograniczeniami ruchowymi. Wyniki ankiet wskazały, że coraz więcej uczestników chciałoby brać udział w wycieczkach historycznych po dawnych osiedlach pogórniczych, lecz z powodu wieku, chorób czy trudności w poruszaniu się nie może uczestniczyć w tradycyjnych spacerach. Rozwiązaniem tego problemu będzie zakup elektrycznego pojazdu typu meleks, który umożliwi aktywne uczestnictwo osobom z ograniczoną mobilnością. Dzięki temu bariera dostępności zostanie zniwelowana, a samo rozwiązanie stanie się przykładem integracji międzypokoleniowej i zastosowania zasad uniwersalnego projektowania w praktyce.

Równolegle instytucja planuje wdrożenie systemu MIGAM, który zapewni osobom głuchym i słabosłyszącym możliwość bezpośredniego i komfortowego kontaktu z personelem. Dzięki aplikacji mobilnej odwiedzający będą mogli w czasie rzeczywistym komunikować się w PJM za pośrednictwem tłumacza online. Ułatwi to kontakt, zwiększy niezależność osób z niepełnosprawnością słuchu i sprawi, że oferta instytucji stanie się bardziej dostępna.

Istotnym działaniem będzie również ciągłe podnoszenie kompetencji pracowników poprzez szkolenia prowadzone przez ekspertów i samorzeczników. W instytucji na stałe funkcjonować będzie koordynator i zespół ds. dostępności, pełniący rolę doradczą i koordynacyjną. Działania te mają zapewnić, że wprowadzane rozwiązania będą adekwatne, skuteczne i trwałe. Równocześnie kontynuowane będą badania opinii odbiorców – poprzez ankiety i konsultacje społeczne – a ich wyniki posłużą jako podstawa do opracowywania corocznych planów działań systematycznie podnoszących standard dostępności.

Integralną częścią strategii będzie także sprawna komunikacja społeczna. W sposób ciągły prowadzona będzie kampania informacyjna pod hasłem „Jesteśmy dostępni”, obejmująca media społecznościowe i stronę internetową muzeum. Co najmniej raz w roku instytucja zorganizuje specjalne wydarzenie, podczas którego zaprezentuje wprowadzone zmiany i nowe rozwiązania. Będzie to także okazja do spotkania z osobami, dla których działania dostępnościowe mają szczególne znaczenie, oraz do zebrania opinii i dalszych sugestii.

Długofalowym celem jest stworzenie ponadczasowych standardów dostępności, które zostaną wpisane w procedury instytucji i będą obowiązywać także w przyszłości. Powstaną ogólne zasady obsługi odbiorców ze szczególnymi potrzebami, a wszystkie wprowadzone dotychczas udogodnienia będą systematycznie utrzymywane i rozwijane. Dostępność zostanie potraktowana nie jako projekt czasowy, ale jako świadome i trwałe ukierunkowanie działań.

Instytucja chce być otwartą i czujną wobec zmieniającego się świata oraz potrzeb różnych grup społecznych. Naszą ambicją jest, aby kultura pozostała zawsze przestrzenią przyjazną, inspirującą i dostępną dla każdego. Dzięki zaplanowanym działaniom do 2030 roku instytucja osiągnie model

funkcjonowania, w którym dostępność stanie się integralnym i trwałym elementem jej tożsamości by działać w pełnej zgodzie z modelem dostępnej kultury.

Kieruje nami potrzeba i chęć zapewnienia równego dostępu do naszej oferty, ponieważ wszyscy mamy prawo do pełnego uczestnictwa w kulturze. Kluczowe znaczenie ma dla nas projektowanie uniwersalne, takie, które odpowiada na potrzeby wszystkich osób, bez względu na ich sytuację czy ograniczenia.

Opis tego, jakie znaczenie dla realizacji celów krótkoterminowego i długoterminowego będzie miało ewentualne uzyskanie grantu

Uzyskanie grantu będzie miało strategiczne znaczenie dla realizacji naszych planów w zakresie zwiększenia dostępności instytucji. Wsparcie finansowe pozwoli nam nie tylko na szybkie wdrożenie konkretnych rozwiązań poprawiających komfort uczestnictwa, ale także na konsekwentne budowanie ponadczasowych standardów, które zapewnią pełną dostępność instytucji do 2030 roku.

Cele krótkoterminowe, które zamierzamy osiągnąć w pierwszej kolejności, dotyczą narzędzi i udogodnień umożliwiających szybkie podniesienie jakości obsługi i dostępności komunikacyjnej. Kluczowym działaniem będzie wprowadzenie audioprzewodników dostosowanych do różnych potrzeb odbiorców. Urządzenia te będą zawierać proste teksty, funkcje wspomagające osoby głuche oraz audiodeskrypcję dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Dzięki temu zwiększymy samodzielność i komfort korzystania z oferty muzeum już przy pierwszym kontakcie z naszą instytucją. Kolejnym krokiem będzie modernizacja strony internetowej, tak aby stała się ona intuicyjnym i dostępnym narzędziem pierwszego kontaktu dla odwiedzających. Strona będzie zawierała podstawowe informacje o ofercie, udogodnieniach i zasadach zwiedzania w sposób prosty, przejrzysty i zgodny z wytycznymi WCAG. Wprowadzimy także przedprzewodnik, dostępny zarówno w formie tradycyjnej, jak i w wersji miganej (również w wersji pdf) co pozwoli zlikwidować barierę obaw związanych z dotarciem do naszej instytucji. Ważnym elementem krótkoterminowym będzie stworzenie stref relaksu – zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz instytucji. Miejsca te zapewnią komfort i przestrzeń do odpoczynku dla osób starszych, OzN, rodzinom z dziećmi a także każdemu odwiedzającemu. Wszystkie te działania wprowadzamy by działać w duchu Modelu dostępnej kultury.

Dzięki uzyskanemu grantowi włączymy w odbiór projektowanych wydarzeń kulturalnych nowe grupy odbiorców, które w trakcie badań i ankiet jednoznacznie wskazywały istniejące bariery. Głosów tych było naprawdę dużo, nie była to więc pojedynczo zdiagnozowana potrzeba, lecz wyraźny i powtarzający się sygnał. Wiele osób podkreślało, że dotychczas nigdy nie korzystało z naszej oferty, a jeśli już zdecydowali się przyjść, to napotykali barierę w rozumieniu treści. W grupie tej znajdowały się najczęściej osoby głuche. Dzięki grantowi ta dotąd niezaopiekowana grupa odbiorców zyska swoje

miejsce na mapie Zagłębia Dąbrowskiego, w którym w nieograniczony sposób będzie mogła korzystać z oferty kulturalnej, czuć się swobodnie i być pełnoprawnym uczestnikiem życia kulturalnego. Grant odegra więc podwójną rolę. W krótkiej perspektywie umożliwi szybkie wdrożenie rozwiązań poprawiających pierwsze doświadczenie odwiedzających – przedprzewodnika, audioprzewodników, dostępnej strony internetowej i stref relaksu. W dłuższej perspektywie stanie się fundamentem trwałej zmiany obejmującej wdrożenie systemowych rozwiązań, jak meleks, MIGAM czy standardy dostępności. W ten sposób grant nie tylko odpowie na bieżące potrzeby, ale przede wszystkim pozwoli nam urzeczywistnić wizję instytucji dostępnej, otwartej i przyjaznej dla wszystkich odbiorców do 2030 roku i w przyszłości. Zastosowane rozwiązania wykraczają poza doraźne potrzeby i staną się trwałym przykładem wprowadzania zasad uniwersalnego projektowania. Długofalowo planujemy również opracowanie ponadczasowych standardów obsługi osób ze szczególnymi potrzebami, wpisanie ich w procedury instytucji oraz konsekwentne rozwijanie wprowadzonych udogodnień.

Dzięki stabilnemu finansowaniu muzeum będzie mogło realizować konsekwentny proces zwiększania dostępności, nie jako jednorazowego działania, lecz jako stałego elementu swojej działalności. Wprowadzone zmiany zbudują wizerunek instytucji nowoczesnej i otwartej, której oferta opiera się na zasadach projektowania uniwersalnego i odpowiada na potrzeby zróżnicowanej publiczności w duchu Modelu dostępnej kultury.

Stefania Lazar

Elektronicznie podpisany przez Stefania Lazar
Data: 2025.09.29 13:20:06 +02'00'